

Gedrags- en pestprotocol Openbare Basisschool De Hoogvlieger

Inhoud

Omgangsregels/visie:.....	3
Gedrag op OBS De Hoogvlieger.....	5
Gedragsverwachtingen	6
Wat doen we wanneer iemand zich niet aan de regels houdt?	7
Hoe om te gaan met negatief gedrag	8
Time-outplekkensysteem.....	9
Inleiding pestbeleid.....	10
De uitgangspunten van ons pestbeleid.....	10
Is het plagen of pesten?	10
De partijen	11
Wat doet De Hoogvlieger om pesten tegen te gaan?.....	11
De aanpak van de ruzies en het pestgedrag in vier stappen.....	12
Consequenties.....	13
Voor de ouders.....	13
Tot slot.....	14
Bijlage 1.....	15

Omgangsregels/visie:

Onze waarden gelden voor leerkrachten, leerlingen en ouders/verzorgers.

1. We gaan respectvol met elkaar om in taalgebruik en gedrag.

Dat houdt in dat:

- We laten elkaar uitspreken en luisteren naar elkaar
- We hanteren netjes taalgebruik
- We gaan respectvol met elkaar, en andermans spullen om

2. We gaan zodanig met elkaar om dat de school voor eenieder een veilige plek is.

Dat houdt in dat:

- We laten iedereen in zijn eigen waarde
- Op onze school wordt niet gepest, zowel leerkrachten als leerlingen zijn hiervoor verantwoordelijk
- Gewelddadig gedrag en grof taalgebruik wordt niet getolereerd

3. We benaderen elkaar positief, zodat iedereen zelfvertrouwen kan ontlennen aan het omgaan met elkaar.

Dat houdt in dat:

- We staan open voor elkaars inbreng en honoreren dat zoveel mogelijk
- We tonen belangstelling voor elkaars werk, spel en culturele achtergrond
- We geven positieve terugkoppeling op vragen, opmerkingen en antwoorden
- We geven passende positieve feedback
- We laten merken dat we vertrouwen in elkaar hebben
- We leggen het accent op dat wat goed gaat

4. Wij vinden dat ieder mens uniek is en accepteren verschillen; bij ons telt iedereen mee.

Dat houdt in dat:

- We maken geen rolbevestigende opmerkingen
- We maken geen onderscheid
- We laten blijken dat we verschillen in levensbeschouwing en cultuur respecteren
- We respecteren verschillen in geslacht en verschillen in ontwikkeling bij kinderen
- We laten elkaar voelen 'jij doet ertoe, jij bent de moeite waard'

5. Wij gaan met zorg en aandacht met elkaar om; we zijn zorgzaam voor elkaar.

Dat houdt in dat:

- We rekening houden rekening met de gevoelens en wensen van anderen
 - We leren met elkaars mogelijkheden en grenzen om te gaan
 - Iedereen mag meedoen met spelen en werken in de groepen
 - We zijn zorgzaam voor elkaar
 - We helpen elkaar. We werken en spelen met elkaar
-
- Indien sprake is van verbaal geweld, bedreigingen of anderszins, zal aangifte bij de politie volgen als een van de partijen zich bedreigd voelt.
 - Lichamelijk geweld, slaan of anderszins, met als gevolg de ander letsel toe te brengen en/of te intimideren leidt automatisch tot aangifte bij de politie.
 - Seksuele intimidatie of seksueel misbruik leidt tot aangifte bij de politie. Er is in dit verband sprake van meldingsplicht wanneer iemand weet heeft van dergelijke praktijken.

Gedrag op OBS De Hoogvlieger

1. Heldere en eenduidige gedragsverwachtingen hanteren binnen de gehele school.

Basis hierbij is dat het 'onze' regels zijn en dat op school alle teamleden alle leerlingen feedback geven op hun gedrag. Dit kan zowel door te complimenteren als te corrigeren.

2. Gedragsverwachtingen te visualiseren in alle ruimtes.

De regels worden gevisualiseerd en hangen in de school. De regels zijn positief, kort en krachtig geformuleerd. De posters die de regels visualiseren hebben een vrolijke uitstraling. Daarnaast hangen er per ruimte de afspraken, eventueel ondersteund door foto's met uitgebeelde verwachtingen omtrent gewenst gedrag voor de betreffende ruimte.

3. Gedragsverwachtingen te benoemen en gewenst gedrag te bekrachtigen.

Door zich continu bewust te zijn van de gedragsverwachtingen en deze te benoemen, willen wij ertoe bijdragen dat leerlingen aan de verwachtingen voldoen. Dit doen wij door:

- het geven van complimenten aan leerlingen, waarbij de link gelegd wordt naar de gedragsverwachtingen
- het gebruiken van correcties waar de leerlingen wat aan hebben. De regel te herhalen en de leerling voor de keuze te stellen het gedrag bij te stellen. Direct te complimenteren bij de juiste keuze
- zelf het goede voorbeeld te geven.

4. Een positieve benaderingswijze toe te passen.

Door leerlingen op een positieve wijze te benaderen, willen wij een positief en veilig klimaat bevorderen. Dit wordt gedaan door te benoemen wat leerlingen wel mogen of moeten, i.p.v. het benoemen van wat er niet mag. Het woord niet wordt zoveel mogelijk vermeden.

Gedragsverwachtingen

De kapstokregels vormen de leidraad voor alle andere regels en afspraken binnen de school (denk hierbij aan de afspraken die een leerkracht met zijn eigen groep maakt).

De kapstokregels

1. Wij zijn aardig voor elkaar.
2. Wij gaan netjes met alle spullen om.
3. Wij lopen in de school.
4. Wij werken rustig en stil.

Hieronder staan de regels die gelden buiten de klas.

Op de gang

- Er wordt door iedereen gewandeld in de gang.
- Er wordt op fluisterton gesproken in de gang.
- Alle jassen en tassen worden opgehangen aan de kapstok zodat we een opgeruimde en veilige school houden.

Op het schoolplein

- Er wordt gezellig gespeeld met elkaar.
- Iedereen gaat naar buiten, tenzij de leerkracht anders beslist.
- Iedereen blijft op het schoolplein. Hierbij wordt altijd toezicht gehouden door een van de teamleden.
- We stappen van onze fiets en lopen richting de fietsenstalling wanneer we op het schoolplein komen.

Pleinregels

- Zorg dat het spelen op het plein voor iedereen leuk blijft. Help elkaar wanneer dat nodig is.

Bij de overblijf

- Zie hiervoor het overblijfprotocol.

In de kleedkamer

- We gymmen in gymkleding.
- Er wordt zo snel mogelijk omgekleed.
- We leggen onze kleren netjes neer.
- Als de leerlingen klaar zijn met omkleeden, dan wachten ze rustig.
- Alle leerlingen vanaf groep 6 douchen, tenzij er een briefje is van hun ouders/verzorgers met een reden.

Werken op devices

- Er wordt zachtjes gewerkt en indien nodig op fluisterton gesproken.
- De devices worden alleen gebruikt voor opdrachten die de leerkrachten geven.
- De devices worden op het eind van iedere dag afgesloten en aan de opladers gehangen.

In de wc

- We houden de wc's netjes.
- We wassen onze handen.
- We komen weer zo snel mogelijk terug naar de klas.
- Er gaat een leerling per groep naar de wc.

Op de fiets

- We dragen veiligheidshesjes
- We fietsen wanneer er een begeleider is achter elkaar in een treintje.

Wat doen we wanneer iemand zich niet aan de regels houdt?

1. De leerkracht spreekt waar nodig mensen aan op hun gedrag en wijst hen op de afspraken.
2. Wanneer er geen duidelijke veranderingen waarneembaar zijn worden zij, die zich niet aan de regels en afspraken houden, aangesproken door de directie.
3. In uiterste noodzaak wordt aan het bestuur, WOO, gevraagd actie te ondernemen.

Omdat onze school een veilig, plezierig en positief klimaat van omgaan met elkaar belangrijk vindt, wordt ongewenst gedrag niet getolereerd.
Dat geldt voor zowel leerkrachten, leerlingen en ouders.

Hoe om te gaan met negatief gedrag

Een aantal tips:

Reageren op kinderen die zich niet aan de verwachtingen houden:

- Dichtbij komen
- Oogcontact maken
- Non-verbale hint of seintje
- Probeer het gedrag positief om te buigen
- Verbale reminder (wat zou de leerling moeten doen?)
- Geef het kind de keuze om zich te voegen naar de regels
- Geef aan wat het gevolg is als het kind zich niet voegt
- Kies een consequentie die bij het kind en jezelf past

Als je ongewenst gedrag van kinderen wilt corrigeren:

- Wees kalm, zakelijk en respectvol tegenover het kind
- Ken de feiten en bedenk hoe je dit gedrag wilt aanpakken voordat je je tot de leerling richt
- Vertel de leerling duidelijk wat voor gedrag je zag
- Leg de leerling duidelijk uit dat dat ongewenst gedrag is en vertel wat het gewenste gedrag had moeten zijn
- Ga niet met de leerling in discussie
- Neem de leerling zoveel mogelijk apart
- Vertel de leerling wat de gevolgen van dat specifieke gedrag zijn
- Pas de consequentie direct of zo snel mogelijk toe

Spreek uit naar de leerling wat je verwacht en gebruik zo weinig mogelijk het woord 'niet'.

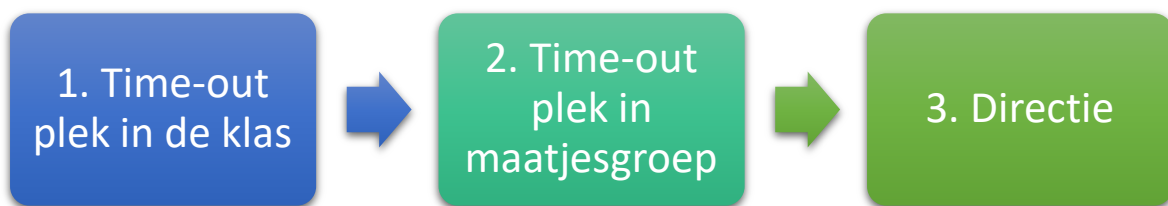
Time-outplekkensysteem

Ondanks dit handboek en alle preventieve maatregelen kunnen zich situaties voordoen die wij niet acceptabel vinden. Hiervoor hebben wij een stappenplan gemaakt, wat als vangnet zal fungeren.

Duidelijke voorbeelden hiervan zijn:

- (Herhaaldelijk) lichamelijke agressie
- (Herhaaldelijk) spullen kapot maken
- Verbaal geweld
- Op een respectloze manier niet luisteren

Het stappenplan, welke hieronder wordt toegelicht:

Op het moment dat zich situaties voordoen waarin het gedrag niet acceptabel en niet te corrigeren is, gaat het stappenplan in.

1. De leerling wordt in de klas op de time-outplek gezet. Dit is een time-out voor zowel de leerling als de leerkracht. Er is geen contact tussen de leerling en de leerkracht of de medeleerlingen. Wanneer het gedrag zichtbaar voldoende verbetert, kan de leerkracht de leerling terug laten gaan naar zijn of haar eigen plek.

Als het gedrag van de leerling niet acceptabel is op de time-outplek, kan er besloten worden om eerder over te gaan naar de volgende stap.

2. Wanneer het gedrag binnen 10 minuten niet voldoende afneemt wordt de leerling naar een time-outplek in de maatjes groep gebracht. De indeling van de maatjes groepen is: 1 – 2– 3, 4 – 5, 6 – 7 – 8. Omdat er voor stap 1 in elke groep al een time-outplek moet zijn, kan de leerling uit de andere groep daar worden geplaatst. Ook op deze plek is geen contact tussen de leerling en leerkracht of medeleerlingen. Wanneer het gedrag voldoende verbetert, kan de leerkracht de leerling terug laten gaan naar zijn of haar eigen klas.

Als het gedrag van de leerling niet acceptabel is op de time-outplek, kan er besloten worden om eerder over te gaan naar de volgende stap.

3. Wanneer het gedrag ook daar binnen 10 minuten niet voldoende verbetert, wordt de leerling naar de directie geplaatst. Dit is de laatste stap. Er vindt een gesprek plaats met de leerling en ouders worden op de hoogte gebracht. Daarna zal met elkaar bepaald worden wat de juiste vervolgstappen zijn.

Inleiding pestbeleid

Pesten komt helaas op iedere school voor, ook bij ons. Het is een probleem dat wij onder ogen zien en op onze school serieus aan willen pakken.

Op onze school vinden wij het belangrijk dat de kinderen met respect met elkaar en elkaars eigendommen omgaan. Dat is niet altijd vanzelfsprekend voor kinderen, dus wij moeten als school ons uiterste best doen om hen dit te leren.

In dit pestprotocol hebben wij vastgelegd hoe wij met het pestgedrag van kinderen omgaan. Wij hopen dat dit pestprotocol duidelijkheid schept voor eenieder die met pesten te maken krijgt.

De uitgangspunten van ons pestbeleid

- Als pesten optreedt, moet dat als een probleem gezien worden door alle betrokken partijen: personeel, ouders, gepeste kinderen, pesters en de zwijgende middengroep.
- De school moet proberen om pestproblemen te voorkomen. Los van het feit of pesten wel of niet aan de orde is, moet het onderwerp pesten met de kinderen bespreekbaar worden gemaakt, waarna met hen regels worden vastgesteld.
- Als pesten optreedt, moeten leerkrachten (in samenwerking met de ouders) dat kunnen signaleren en duidelijk stelling nemen.
- Leerkrachten moeten elkaar informeren wanneer pestgedrag gesignaleerd wordt.
- Wanneer pesten ondanks alle inspanningen toch de kop opsteekt, moet de school beschikken over een directe aanpak, zoals beschreven in dit pestprotocol.
- Het protocol is goedgekeurd door de directie, het team en de MR. Het protocol wordt jaarlijks aan het eind van het schooljaar geëvalueerd door het team.

Is het plagen of pesten?

Plagen en pesten worden vaak door elkaar gehaald. Plagen gaat tussen twee kinderen die elkaar aankunnen. De geplaagde kan zich verdedigen. Plagen duurt meestal kort en is vriendelijk of zelfs grappig bedoeld. We spreken over pesten als één van de kinderen zich niet of moeilijk kan verdedigen. De pester heeft de macht. Pesten komt steeds terug en is kwetsend bedoeld.

Pesten is niet alleen iemand slaan of schoppen (lichamelijk geweld), maar ook iemand geestelijk pijn doen (psychisch geweld). Het kind wordt bang, wordt uitgescholden of buitengesloten. Het bedreigen van kinderen, of het vernielen/ stelen van iemands bezittingen is ook pesten.

Cyberpesten is een betrekkelijk nieuw fenomeen. Cyberpesten is pesten van iemand via de digitale weg, bijvoorbeeld via een chatprogramma, internet of mobiele telefoons (versturen van foto's of sms'jes). Het vervelende van cyberpesten is dat het anoniem gebeurt.

De partijen

Bij het pestgedrag zien we vaak een rolverdeling. De betrokken partijen zijn: het gepeste kind(eren), pester(s), de zwijgende middengroep, het personeel en de ouders.

- Het gepeste kind: Sommige kinderen hebben een grotere kans om gepest te worden dan anderen. Dat kan te maken hebben met uiterlijk, gedrag of gevoeligheid. Ze zijn goed in bepaalde vakgebieden of juist niet goed. Er zijn genoeg aanleidingen om door anderen gepest te worden **mits** de pesters daar de kans toe krijgen. Gepeste kinderen zijn vaak niet in staat om zelf wat te ondernemen tegen de pester. Ze zijn angstig of onzeker en stralen dat ook uit. Dit wordt versterkt door het pesten, waardoor het kind in een vicieuze cirkel komt waar het zonder hulp niet uitkomt. Gepeste kinderen voelen zich vaak eenzaam.
- De pester: Kinderen pesten om verschillende redenen. Het ene kind pest omdat het bang is om zelf gepest te worden. Een ander kind doet het omdat hij/zij denkt dat het stoer is om te pesten, of omdat hij/zij er zelf beter van wordt. Ook frustratie kan ervoor zorgen dat een kind gaat pesten. Pesters lijken op het eerste gezicht populair te zijn in de groep, maar ze dwingen hun populariteit in de groep af door te laten zien hoe sterk ze zijn en wat ze allemaal durven.
- De zwijgende middengroep: De meeste kinderen zijn niet direct betrokken bij het pesten. Er zijn kinderen die het niet merken, of niet willen weten. Sommige kinderen kijken toe op een afstand of doen mee (meelopers), uit angst om zelf gepest te worden, of omdat ze het wel stoer vinden.
- Het personeel: Kinderen durven het vaak niet te vertellen aan de leerkracht. Vaak weet deze niet dat er gepest wordt in de groep. Ook komt het voor dat de leerkracht het pesten niet goed inschat.
- De ouders: Gepeste kinderen durven het vaak niet thuis te vertellen. Ze zijn bang dat hun ouders naar school gaan om het aan de leerkracht te vertellen en dat de leerkracht het niet goed aanpakt. Het gepeste kind denkt vaak dat ze het zelf uitgelokt hebben en dus verdienen om gepest te worden.

Wat doet De Hoogvlieger om pesten tegen te gaan?

- Op school stellen we problemen aan de orde waar we in de dagelijkse praktijk tegenaan lopen. We maken de kinderen duidelijk wat het verschil is tussen plagen en pesten. We stimuleren de kinderen om voor zichzelf op te komen en in eerste instantie problemen zelf op te lossen. Wanneer dit niet lukt, gaat de leerkracht met de kinderen in gesprek.

- Het voorbeeld van de leerkrachten (en thuis de ouders) is van groot belang. Er zal minder gepest worden in een klimaat waar duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar, waar verschillen worden aanvaard en waar ruzies niet met geweld worden opgelost maar uitgesproken. Agressief gedrag van leerkrachten, ouders en de kinderen wordt niet geaccepteerd. Leerkrachten horen duidelijk stelling te nemen tegen dergelijke gedragingen.
- Aan het begin van het schooljaar worden, in elke groep, regels afgesproken voor de omgang met elkaar. De regels worden in de klas opgehangen.
- In de dag evaluatie kunnen die regels terugkomen.
- De leerkracht biedt altijd hulp en begeleiding aan de gepeste en de pester, indien nodig in overleg met de ouders en/of deskundigen.

De aanpak van de ruzies en het pestgedrag in vier stappen

- **Stap 1:** Er eerst zelf (en samen) uitkomen.
- **Stap 2:** Op het moment dat een van de kinderen er niet uitkomt (in feite het onderspit delft en verliezer of zondebok wordt) heeft deze het recht en de plicht het probleem aan de meester of juf voor te leggen. (evt. **No-Blame** aanpak)
- **Stap 3:** De leerkracht brengt de partijen bij elkaar voor een verhelderinggesprek en probeert met hen de ruzie of pesterijen op te lossen en (nieuwe) afspraken te maken.
- **Stap 4:** Bij herhaaldelijke ruzie/ pestgedrag neemt de leerkracht duidelijk stelling en houdt een bestraffend gesprek met de leerling die ruzie maakt/ pest. De fases van bestraffen treden in werking (zie consequenties)

No-Blame aanpak.

Vanaf groep 5 kan je de No-blame aanpak inzetten. Dit is een effectieve aanpak om pesten tegen te gaan en de kinderen zelf verantwoordelijk te maken voor de oplossing van het probleem. Het uitgangspunt van deze methode is dat straffen niet helpt, maar dat duidelijk gemaakt moet worden wat de gevolgen van pesten zijn voor het slachtoffer. Pesters realiseren zich niet altijd hoeveel leed hun gedrag veroorzaakt. Er wordt gebruik gemaakt van de sociale druk in een groep.

De aanpak werkt als volgt:

- De gepeste heeft een gesprek met de leerkracht. De leerkracht vraagt hem/haar zijn gevoelens op te schrijven of te tekenen.
- De leerkracht bespreekt met de betrokken kinderen, pesters en meelopers, het feit dat een klasgenoot erg ongelukkig is in de groep. De brief/tekening wordt voorgelezen.

De gepeste is er niet bij. De leerkracht benadrukt dat het niet de bedoeling is om een schuldige aan te wijzen, maar het pesten op te lossen.

- De leerkracht gaat niet in op wat er nu werkelijk gebeurd is. De leerkracht legt de verantwoordelijkheid van de gezamenlijke oplossing bij de pesters en meelopers.
- De leerkracht vraagt naar de ideeën van elk groepslid om het probleem op te lossen. Iedereen geeft aan wat hij/zij zelf gaat doen.
- De leerkracht laat het nu aan hen over om het probleem op te lossen.
- Na een week bespreekt de leerkracht met alle betrokken kinderen hoe het probleem is opgelost. De leerkracht informeert regelmatig bij de gepeste hoe het nu gaat.

Het blijkt uit onderzoeken dat deze aanpak zeer effectief is, ook op langere termijn. Het feit dat er niet gestraft wordt en de betrokkene zelf verantwoordelijk wordt gemaakt voor de oplossing, maakt het een effectieve aanpak.

Consequenties

- Als de leerkracht het idee heeft dat er sprake is van onderhuids pesten, bespreekt de leerkracht dit in de groep. Dat kan door het bespreken van de regels, of het gebruiken van een onderwerp van de “Anti- pesten campagne”.
- De leerkracht ziet/weet dat een leerling wordt gepest, of de gepeste en/of medeleerlingen melden dit aan de leerkracht. Als de bovenstaande **4 stappen** geen positief resultaat opleveren, gaat de leerkracht maatregelen treffen. Deze maatregelen worden opgebouwd in 5 fases, afhankelijk hoe lang de pester door blijft gaan met zijn/ haar pestgedrag en geen verbetering vertoont in zijn/haar gedrag:

Fase 1:

- Een of meerdere pauzes binnen blijven.
- Nablijven tot alle kinderen naar huis vertrokken zijn.
- Een schriftelijke opdracht over de toedracht of zijn/haar rol in het pestprobleem.
- Door gesprek; bewustwording van eigen handelen en het effect daarvan.
- Afspraken maken met de pester over gedragsverandering. De naleving van deze afspraken komen aan het einde van iedere week (in een bepaalde periode) in een kort gesprek aan de orde.

Fase 2:

- Een gesprek met de ouders, als voorgaande acties op niets uitlopen. De medewerking van de ouders wordt gevraagd om een eind aan het probleem te maken.

Fase 3:

- Bij aanhoudend pestgedrag kan deskundige hulp worden ingeschakeld zoals van SKT (sociaal kernteam), schoolarts of GGD.

Fase 4:

- Bij aanhoudend pestgedrag kan er voor gekozen worden om een leerling tijdelijk in een andere groep te plaatsen, binnen de school. Ook het tijdelijk plaatsen op een andere school/gebouw behoort tot de mogelijkheden.

Fase 5:

- In extreme gevallen kan een leerling geschorst of verwijderd worden.

NB. Het verloop van bovenstaande fases wordt vastgelegd in Esis

Voor de ouders

Ouders van gepeste kinderen:

- Praat met uw kind over het pesten
- Als het pesten niet op school gebeurt, maar op straat, probeer het probleem, in eerste instantie, te bespreken met de ouders van de pester. Als dit geen effect heeft, kan er contact opgenomen worden met de wijkagent. Ouders moeten dit melden op school.
- Gebeurt het pesten op school, bespreek dit met de leerkracht.
- Geef zelf het goede voorbeeld.
- Steun uw kind in het idee dat er een einde komt aan het pesten.
- Controleer het internetgebruik van uw kind. Er zijn websites die u informeren over het computergebruik van kinderen, zoals:
www.mijnkindonline.nl.

Ouders van pesters:

- Neem het probleem van uw kind serieus.
- Probeer achter de mogelijke oorzaak te komen.
- Maak uw kind duidelijk, wat zijn gedrag voor kinderen betekent.
- Leg de nadruk op het goede gedrag en corrigeer het ongewenste gedrag.
- Houd goed contact met school en laat dit weten aan uw kind.

Tot slot

- Alle kinderen moeten zich in hun basisschoolperiode veilig kunnen voelen, zodat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen en met plezier naar school kunnen gaan.
- Door de regels en afspraken duidelijk zichtbaar te maken kunnen kinderen en volwassenen, als er gepest wordt, elkaar aanspreken op de regels en afspraken.
- Leerkrachten, tussen schoolse opvang en de MR onderschrijven dit "Pestprotocol".

Een selectie van internetsites:

* www.zinloosgeweld.nl

* www.pestweb.nl

* www.kinderconsument.nl

* www.oudersonline.nl

* www.mijnkindonline.nl

* www.weetwatjetypt.nl

De site van de Landelijke stichting Tegen Zinloos Geweld. Informatie over pesten voor leerlingen, leerkrachten en ouders; ook mogelijkheid voor kinderen om te chatten. Internetsite over cyberpesten.

Een site voor ouders met vraagbaak, artikelen en om met ouders te chatten.

Deze site ondersteunt ouders bij het Internetgebruik door hun kinderen.

Informatie over cyberpesten.

Bijlage 1

Welke signalen geven slachtoffers van pesten of pesters af?

Kinderen die gepest worden

Primaire signalen

- Worden herhaaldelijk op een nare manier gepest
- Worden uitgelachen en onvriendelijk benaderd
- Worden geschopt en geslagen en kunnen zich niet verdedigen
- Hebben ruzies waarbij ze de neiging hebben om zich terug te trekken
- Hun bezittingen worden afgenomen of liggen overal verspreid
- Hebben kneuzingen, verwondingen of kapot gescheurde kleren

Primaire signalen thuis

- Komen thuis uit school met kapotte kleren en beschadigde boeken
- Hebben kneuzingen, verwondingen of kapotgescheurde kleren

Secundaire signalen

- Zijn vaak alleen en buitengesloten tijdens pauzes en overblijven
- Worden als laatste gekozen bij team-spelletjes
- Blijven dicht bij de onderwijzer staan tijdens pauzes en overblijven
- Lijken gestrest, ongelukkig en depressief
- Schoolprestaties gaan langzaam achteruit

Secundaire signalen thuis

- Nemen geen klasgenootjes mee naar huis
- Hebben misschien niet één goede vriend om de vrij tijd mee door te brengen
- Worden niet uitgenodigd voor feestjes
- Zijn bang om naar school te gaan
- Kiezen een onlogische route naar en van school
- Slapen onrustig met slechte dromen
- Vragen of stelen geld van de familie

Secundaire signalen provocerende slachtoffers

- Kunnen zeer temperamentvol zijn
- Proberen terug te vechten als ze worden aangevallen of beledigd, maar meestal niet erg effectief
- Kunnen hyperactief en rusteloos zijn
- Kunnen ongeconcentreerd zijn
- Kunnen zich verdedigend gedragen en creëren spanning
- Zijn onhandig en kinderlijk en kunnen irritante gewoontes hebben
- Kunnen niet aardig gevonden worden door volwassenen (inclusief de leerkracht)
- Kunnen zelf proberen om nog zwakkere kinderen te pesten

Kinderen die zelf pesten

Secundaire signalen

- Pesten op een nare manier
- Zoeken zwakkere leerlingen uit om te pesten
- Uitdagen en intimideren
- Belachelijk maken
- Duwen, slaan, trappen
- Beschadigen van bezittingen van andere leerlingen
- Laten soms volgelingen het 'vuile werk' doen
- Meisjes pesten minder zichtbaar bijvoorbeeld door roddels te verspreiden, manipuleren en uitsluiten